

Lech Wyszczelski*

Warszawa, Polska

Recenzja książki: Barbara Wiśniewska-Paź, Damian Szlachter (red.), *XX-lecie wojny z terroryzmem – bilans i konsekwencje*, t. I (*Współczesne zagrożenia – strategie reagowania – edukacja*), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022, ss. 307; t. II (*Infrastruktura krytyczna – analizy – Case study*), ss. 244

W dwudziestą rocznicę od niezwykle krwawego zamachu terrorystycznego dokonanego przez terrorystów islamskich na Stany Zjednoczone Centrum Studiów i Edukacji na rzecz Bezpieczeństwa Uniwersytetu Wrocławskiego wraz z Polskim Towarzystwem Bezpieczeństwa Narodowego zorganizowały konferencję naukową pt. „20-lecie wojny z terroryzmem – bilans i perspektywy”. Wydarzenie to miało wymiar ogólnopolski i było objęte patronatem honorowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Biura Bezpieczeństwa Narodowego, Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, Urzędu Lotnictwa Cywilnego oraz Instytutu Zachodniego im. Zygmunta Wojciechowskiego. Plonem obrad z udziałem bardzo licznej grupy uczestników jest dwutomowa publikacja opublikowana przez Wydawnictwo Adam Marszałek w Toruniu. Recenzowane opracowanie wydane zostało w serii „Przestrzeń publiczna – terroryzm – bezpieczeństwo”, którego Komitet Naukowy liczy 4 profesorów tytułarnych i 11 profesorów uczelnianych, zaś redaktorami naukowymi serii są: dr hab. Barbara Wiśniewska-Paź i dr Maciej Szostak. Pomimo opublikowania materia-

łów pokonferencyjnych w dwóch oddzielnych książkach postanowiłem poświęcić im jedną zbiorczą recenzję, faktycznie bardziej omówienie – wymogi wydawnicze raczej nie uwzględniają drobiazgowego ustosunkowania się do wszystkich opracowań – zawartości publikowanych materiałów.

Pozytywnie oceniam zarówno zamysł przygotowania takiej konferencji z udziałem licznej grupy uczestników reprezentujących uczelnie akademickie i inne, które posiadają specjalistów z dyscypliny bezpieczeństwa i pochodnych, jak i ekspertów międzynarodowych i krajowych z tej problematyki oraz osoby z resortów zajmujących się problematyką walki z zagrożeniami terrorystycznymi. Plon drukowany tego spotkania to łącznie 26 artykułów przygotowanych przez pojedynczych autorów ale też całe zespoły. Pewnym curiozum jest udział w przygotowaniu jednego wystąpienia, aż 9 autorów? Wobec tego proponuję potrzebę zapoznania się z tą publikacją, bowiem stanowi ona przegląd dorobku badawczego w obszarze problemów współczesnych zagrożeń terrorystycznych i sposobów niedopuszczania do praktycznego zaistnienia aktów terrory-

stycznych w Polsce, bowiem uwaga autorów tej publikacji koncentrowała się głównie na problematyce krajowej.

W pierwszej kolejności uwagę skupię na analizie tomu pierwszego tego wydawnictwa. Składa się na niego czternastu referatów – nazywane w tym opracowaniu „rozdziałami” (dotyczy obu tomów), w większości opracowanych przez jednego z autorów, ale jest i taki „rodzynek”, o którym już sygnalizowałem, bardzo licznej grupy autorskiej. Układ poszczególnych opracowań w tym tomie dobrany został od prezentujących rozważania ogólne do zajmujących się kwestiami bardziej szczegółowymi. Nie będę przy prezentacji autorów tego wydawnictwa wymieniał ich tytułów i stopnia naukowych, bowiem zostało to zamieszczone w notkach biograficznych autorów i redaktorów naukowych (s. 229–307). Wobec tego przedstawię w kolejności umieszczonej w wydawnictwie pokonferencyjnym przygotowanych wystąpień: Jarosław Tomaszewski (Uniwersytet Śląski) opracowanie pt. *Zagrożenia z przeszłości: próba ekstrapolacji*, Tomasz R. Aleksandrowicz (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) – 9/11; zmiana

* Lech Wyszczelski – prof. dr hab., profesor emerytowany Akademii Obrony Narodowej w Warszawie i Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2063-4281>; e-mail: lech.wyszczelski1942@gmail.com.

plaszczyny walki z międzynarodowym terroryzmem, *Analiza ze stanowiska prawa międzynarodowego*, Robert Borkowski (Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza-Modrzewskiego) – *Badania nad terroryzmem w nauce polskiej (próba refleksji metanaukowej)*, Aleksander Olech (Baltic Defence College), Małgorzata Cichy (Instytut Nowej Europy) – *Problematyka definiowania terroryzmu*, Marek Wrzosek (Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie) – *Metody oceny i analizy zagrożeń militarnych w aspekcie działań terrorystycznych w operacjach poza granicami kraju*, Sebastian Wojciechowski (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu) – *Model analizy zagrożenia terrorystycznego – casus Unii Europejskiej*, Andrzej Łuczyszyn (Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu), Tomasz Łuczyszyn (Uniwersytet Wrocławski) – *Infrastruktura krytyczna w procesach terytorializacji bezpieczeństwa*, kolejne opracowanie to co do liczby autorów swoiste kuriozum, bowiem to 9 osób, ale z obowiązku wiarygodności recenzenta ich wymieniam z nazwiska i reprezentowanej instytucji lub wstępujących jako niezależny ekspert: Kamila Zarycha-Romanowska (ekspert Komisji Europejskiej), Barbara Wiśniewska-Paź (Uniwersytet Wrocławski), Małgorzata Kozłowska (Uniwersytet Wrocławski), Piotr Stocki (Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni), Weronika Jakubczak (Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie), Artur Ankowski (Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie), Andrzej Kondracki (niezależny ekspert), Roman Romanowski (niezależny ekspert), Monika Maria Migo (niezależny ekspert). Wyżej wymienieni są współautorami opracowania pt. *Kontrterroryzm a cyberobrona i ochrona strategicznej infrastruktury krytycznej w politykach Unii Europejskiej*. Następne opracowania to Kamil Beczyński (Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu) – *Rola policji w zwalczaniu aktów terrorkryminalnego*, Barbara Wiśniewska-Paź (Uniwersytet Wrocławski) – *Terror vs terroryzm i jego konteksty. Koncepcje*

*prewencji terrorystycznej w rozwiązaniach prawno-instytucjonalnych państw skupionych w Sojuszu Pięciorga Oczu*¹, Damian Szlachter (Polskie Towarzystwo Bezpieczeństwa Narodowego) – *Centra koordynacji działań antyterrorystycznych w USA i UK*² w 20. rocznicę ataków z 11 września 2001 r., Włodzimierz Chojnacki (SWGW w Warszawie) – *Edukacja antyterrorystyczna a bezpieczeństwo w przeszłości*, Katarzyna Maniszewska (Collegium Civitas w Warszawie) – *Podstawy edukacji antyterrorystycznej* i Andrzej Pieczywok (Uniwersytet Kazimierz Wielkiego w Bydgoszczy) – *Edukacja antyterrorystyczna w przestrzeni funkcjonowania szkół i uczelni wyższych w Polsce – wyzwania i zagrożenia*. Ponadto w recenzowanym opracowaniu zamieszczone zostały biogramy redaktorów i biogramy autorów.

W moim przeświadczeniu polecałbym w szczególności wykorzystanie zawartości publikacji Roberta Borkowskiego o przywołanym wcześniej już tytule z uwagi na syntetyczne przedstawienie dorobku polskich badań nad terroryzmem. Będzie to pomocne przy analizie treści zawartej w opracowaniach bardziej szczegółowych. Polecam też refleksyjny materiał przygotowany przez Włodzimierza Chojnackiego o edukacji antyterrorystycznej jako ważnego komponentu bezpieczeństwa w ujęciu przyszłościowym. Nowe wyzwania jakie autor dostrzega dla bezpieczeństwa antyterrorystycznego ujmuje w wymiarze: anomicznym, heteronomicznym, altruistycznym i fatalistycznym.

Zachęcam do całościowego zapoznania się z poglądami także pozostałych autorów tomu pierwszego.

Tom drugi składa się ze wstępu, dwunastu referatów „rozdziałów” i podobnie jak w tomie pierwszym biogramów redaktorów naukowych (ci sami co w tomie pierwszym) i autorów. Wobec tego czynię podobne uwagi, jeżeli chodzi o przyjęte zasady oceny tej publikacji, jakie przedstawiłem przy omawianiu tomu pierwszego.

Tym razem zespół autorski w kolejności publikowanych referatów przedstawia się następująco: Pierwszy zatytułowany

Strategia UE w zakresie Unii Bezpieczeństwa 2000 – innowacyjność, współpraca policyjna i ochrona Europejczyków przed terroryzmem i przestępczością zorganizowaną przygotowało aż 7 autorów, a mianowicie: Kamila Zarycha-Romanowska (ekspert Komisji Europejskiej i jednocześnie ekspert Centrum Studiów i Edukacji na Rzecz Bezpieczeństwa UW), Barbara Wiśniewska-Paź (UW), Iwona Wrześniak (UW), Agnieszka Przyborowicz, Sławomir Poczęsny, Iwona Słota i Jakub Przyborowicz (niezależni eksperci), rozdział drugi pt. *Zagrożenia hybrydowe a bezpieczeństwo państwa na przykładzie konfliktu na Krymie w 2014 r. z uwzględnieniem aspektu przeciwdziałania terroryzmowi* – Tomasz Kijewski (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie), rozdział trzeci pt. *Systemy ochrony antyterrorystycznej dużych portów lotniczych na przykładzie izaelskiego lotniska Ben Gurion* – Marek Jeznach (Collegium Civitas), kolejny rozdział pt. *Pandemia COVID-19 jako wyzwanie dla aktywności antyterrorystycznej Inperpolu* – Adrian Szumski (UW), następny pt. *Systemy autonomiczne (bezzałogowce) jako „nowe” narzędzie w rękach terrorystów* – Rafał Miętiewicz (Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni), w kolejności publikacja pt. *Wykorzystanie bezzałogowych statków powietrznych w walce z terrorystami i piractwem morskim jest tworem zbiorowym Andrzeja Pieczywoka* (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), doktoranta Marka Kościelnego oraz Anny Kościelnej i Sławomira Wasilewskiego, w kolejnej publikacji pt. *Zagrożenie zamachem terrorystycznym podczas imprezy masowej. Potencjalny atak terrorystyczny w czasie międzynarodowego meczu piłki nożnej – doświadczenia Euro 2012* jest autorstwa Zbigniewa Beczyńskiego (Akademia Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu), z kolei Jarosław Stelnach (Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego Apeiron w Krakowie, Salety Project) opublikował tekst pt. *Przygotowanie budynków użyteczności publicznej na zamachy terrorystyczne – diagnoza i kierunki doskonalenia*. Bartosz Maziarz

¹ Jest to nazwa zawartego w 1946 r. sojuszu państw anglojęzycznych – USA, Wielka Brytania, Kanada, Australia i Nowa Zelandia.

² UK – Zjednoczone Królestwo.

(Uniwersytet Opolski) i Rafał Kochańczyk (Komenda Wojewódzka Policji w Opolu) są autorami publikacji *Rozwój sił kontrterrorystycznych w województwie opolskim po 2011 r. Doświadczenia, szanse, zagrożenia*. Specjalista od zagrożeń islamizmu arabskiego Krzysztof Izak (były funkcjonariusz ABW) opracował temat *Dokumenty organizacji Ad-Dawla al-Islamiyya jako przejaw biurokracji państwa*. Z kolei Magdalena Adamczyk (Polskie Towarzystwo Bezpieczeństwa Narodowego) opublikowała tekst pt. *Europejskie muzułmanki jako „oreing terrorist fighters”. Motywacje i konsekwencje*. Niniejszą publikację kończy opracowanie Moniki Wysockiej (Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni) pt. *Białe wdowy jako źródło zagrożenia terrorystycznego dla bezpieczeństwa międzynarodowego w XXI wieku*.

Z przyczyn wcześniej już poruszonych, jakie uczyniłem w odniesieniu do tomu pierwszego, nie będę omawiał treści wymienionych rozdziałów z uwagi m.in. na szczegółowość ich tematyki. Jest to ważne raczej dla stosunkowo wąskiego kręgu zainteresowanych. Wobec tego szczególnie – to mój wybór – polecam opracowanie Krzysztofa Izaka o jakże mało znanej terrorystycznej organizacji Ad-Dawla al-Islamiyya. Wymieniony jest znany polskim badaczem terroryzmu islamskiego, autorem cenionych publikacji zamieszczanych m.in. na łamach kwartalnika „Przegląd Bezpieczeństwo Wewnętrzne” (np. Izak, 2018; Izak, 2013). Ponadto polecam mało znaną tematykę podjętą przez Magdalenę Adamczuk o roli odgrywanej w działalności terrorystycznej przez europejskie muzułmanki, jak i Monikę Wysocką autorkę mało znanej tematyki o roli „białych wdów” jako swoistego źródła zagrożenia terrorystycznego dla współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego.

Jakie refleksje można przedstawić po zapoznaniu się z tym dwutomowym wy-

dawnictwem? Jest ono generalnie typowe dla materiałów pokonferencyjnych. Występuje mnóstwo występujących autorów, a do tego z reguły większość z publikowanych wystąpień ma charakter szczegółowych – nie można powiedzieć, że nie wartościowych – tyle że wąsko tematycznej przedstawianej problematyki. To także jest charakterystyczne i dla tych publikacji. Są jednak i publikacje mogące wzbudzić zainteresowanie szerszego grona potencjalnych Czytelników. Do takich przykładowo zaliczam z tomu pierwszego, poza już wymienionymi, teksty autorstwa: Jarosława Tomasiewicza, duetu Aleksander Olech i Małgorzata Cichy, Marka Wrzoska czy Sebastiana Wojciechowskiego. Z tomu drugiego, poza wcześniej wymienionymi wieloosobowego zespołu przygotowujące rozdział pierwszy oraz indywidualnie opracowanie Tomasza Kijewskiego.

Śledząc bazę źródłową wymienianą przez większość autorów, zwraca uwagę na ogół stosunkowo niewielkie posiłkowanie się dokumentacją źródłową, w niezbyt wielkiej ilości przywoływanymi publikacjami drukowanymi, natomiast bazowanie głównie na informacjach czerpanych z internetu. Oczywiście są wyjątki opierania się głównie na źródłach pisanych i takich też publikacjach. Wśród nich z tomu pierwszego wymienię przede wszystkim: Tomasza Aleksandrowicza, Roberta Borkowskiego, duetu Aleksander Olech i Małgorzata Cichy czy Mareka Wrzoska. W tomie drugim zespół przygotowujący rozdział pierwszy, indywidualnie zaś Zbigniewa Beczyńskiego, Jarosława Stelmacha, oraz Magdalenę Adamczuk.

Mam pewną uwagę do redaktorów naukowych przy przygotowywaniu do druku tego wydawnictwa. Zabrakło w moim przeświadczeniu podsumowania obu tomów w kontekście co nowego wnoszą one do dotychczasowej wiedzy w analizowanej tematyce. Uważam, że celowym byłoby zamieszczenie zbiorczej bibliogra-

fii. Występuje ona pod poszczególnymi opracowaniami, ale czytelniejsza dla korzystającej osoby z tej publikacji wydaje się także bibliografia zbiorcza.

Recenzowane dwa tomy dorobku wrocławskiej konferencji naukowej nie są publikacjami dla masowego Czytelnika. Zaliczyć je można do gatunku prac specjalistycznych kierowanych do wyspecyfikowanego odbiorcy. W tym wypadku zaliczam do tej grupy specjalistów wojskowych, policji i szerzej służb mundurowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, osoby zatrudnione w sektorze karnym z różnymi rodzajami bezpieczeństwa, pewną grupę środowisk uczelniach (pracownicy naukowo-dydaktyczni, studenci) prowadzących studia z kierunku bezpieczeństwo i to niezależnie, jaki jest do tego dodawany przymiotnik doprecyzujący istotny w szczególności w specjalności dydaktycznej.

Bibliografia

- Wiśniewska-Paź, B., Szlachter, D. (red.). (2022). *XX-lecie wojny z terroryzmem – bilans i konsekwencje*, t. I (Infrastruktura krytyczna – analizy – Case study). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Wiśniewska-Paź, B., Szlachter, D. (red.). (2022). *XX-lecie wojny z terroryzmem – bilans i konsekwencje*, t. II (Współczesne zagrożenia – strategie reagowania – edukacja). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Izak, K. (2018). Co po Islamskim Państwie Kalifatu? Stan obecny i kierunki rozwoju zagrożeń terrorystycznych. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 19.
- Izak, K. (2013). Radykalny islam w Bałkanach źródłem konfliktów społecznych i terrorystycznego zagrożenia dla Europy. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 5(9), pp. 52–74.